

Lena Sahlin
Ekonomisk statistik och analys/
Näringsverksamhet och priser

Möte i användarrådet för FoU-statistik 19 november 2021

Närvarande:

David Birksjö, Tillväxtanalys
Gustav Hansson, Vetenskapsrådet
Mats Johnsson, Utbildningsdepartementet
Monica Ringvik, RISE
Patrik Sandgren, Teknikföretagen
Roger Svensson, Institutet för Näringslivsforskning
Martin Söderhäll, Universitetskanslersämbetet
Karl Westberg, Näringsdepartementet

Från SCB:

Elisabeth Hopkins, ESA/LEDN
Per Andreasson, ESA/NUP/LEDN
Birgitta Magnusson, ESA/NUP/INF
Nils Adriansson, ESA/NUP/INF
Agnes Norberg, ESA/BFN/PRR
Robin Petersson, ESA/NUP/INF
Elin Stendahl, ESA/NUP/INF
Lena Sahlin, sekreterare, ESA/NUP/INF

Frånvarande:

Eva Marie Rigné, Sveriges Kommuner och Regioner, ordförande
Marianne Hall, Lunds universitet
Rolf Nilsson, Vinnova
Martin A Wikström, Kungliga ingenjörsvetenskapsakademien

1 Formalia

- 1a. Ordf. öppnar mötet och hälsar alla välkomna
- 1b. Roger Svensson väljs till justerare
- 1c. Dagordningen godkänns
- 1d. Anteckningarna från föregående möte godkänns
- 1e. Kort presentationsrunda

Patrik Sandgren, Teknikföretagen deltog istället för Peter Johansson.

2 Information från SCB

Per Andreasson inledde mötet med att berätta om den omorganisation som genomfördes på SCB den 1 september. Ett skäl till omorganisationen var att anpassa verksamheten till SCB:s vision: Vi ger samhället användbar statistik att lita på.

De strategiska målen är desamma som tidigare:

- Användbar statistik och data
- Smart datafångst och datahantering
- Innovativ, effektiv och säker statistikproduktion
- Medarbetarna utvecklar verksamheten och sig själva
- Vi gör det tillsammans

Omorganisationen har bland annat medfört följande förändringar:

En dataavdelning som ska ta ett samlat grepp kring nya datakällor, registeruppgifter och förbättrade granskningsrutiner.

Två stora statistik och analys avdelningar vilket ska bidra till ämnesnära metodarbete och stärka förutsättningarna för användbar analys.

Inom ämnesavdelningen Ekonomisk statistik och analys (ESA) finns fyra enheter varav en är Näringsverksamhet, utrikeshandel och priser (NUP). Här samlas fem sektioner som arbetar inom dessa områden. För Forskningsstatistiken innebär detta ingen större förändring utan den arbetsgrupp som ansvarar för FoU-statistik är densamma som tidigare och ingår i sektionen Innovation, näringslivets produktion och forskning, (INF).

Kommande händelser:

- Från och med den 17 januari 2022 kommer publiceringstiden att ändras från kl. 9.30 till kl. 8.00.
- Mandatperioden för ledamöterna i SCB:s användarråd löper ut vid årsskiftet. SCB kommer att kontakta ledamöterna i användarrådet för FoU-statistik och höra om de vill bli omförordnade för ytterligare en treårsperiod eller om de vill avsluta sitt engagemang i användarrådet.

- Den 14/12 hålls ett webinarium under rubriken: Förändringar inom den ekonomiska företagsstatistiken. Där beskrivs effekterna av att SCB från och med referensår 2022 kommer att börja använda sig av nya statistiska enheter.
<https://scb.se/vara-tjanster/kalendarium/forandringar-inom-den-ekonomiska-foretagsstatistiken/>

3 Information och diskussion om FoU-statistiken

FoU-undersökningarna undersökningsår 2021

Förberedelserna inför arbetet med FoU-undersökningarna inom företagssektorn, universitets- och högskolesektorn samt den offentliga sektorn 2021 har precis påbörjats. Det har inte skett några större förändringar i undersökningarna. Inga frågor kommer att tas bort eller läggas till. De AI-frågor som ingick i undersökningarna av 2019 kommer även att ingå i undersökningarna av 2021.

I år kommer en ny förordning som ersätter flera tidigare förordningar. Den nya förordningen kommer dock inte att medföra några nya obligatoriska variabler.

Undersökningarna skickas ut under våren, först ut är FoU inom företagssektorn, med utsändning den 4 mars.

Preliminära uppgifter publiceras den 14 juli.

Publiceringen sker den 27 oktober för samtliga sektorer och kommer att innehålla:

- En gemensam statistiknyhet
- Uppdaterade SSD-tabeller för samtliga sektorer
- Gemensam dokumentation för samtliga sektorer i form av Kvalitetsdeklaration och Statistikens framställning.

Rapporten "Forskning och utveckling i Sverige 2021" publiceras i mars 2023.

Fråga till rådet:

Finns det någon speciell information som användarna skulle vilja att vi tog upp i samband med publiceringen av statistiken?

Synpunkter som framkom:

- Förklaring av vad som hänt och som påverkar statistikresultaten.
- Peka på om det finns något speciellt man kan se i statistiken.
- Även om vi publicerar en gemensam statistiknyhet skulle det också vara intressant med en analys av respektive sektor.
- Visa på hur korsfinansieringen mellan olika sektorer ser ut.
- I arbete med budgetpropositionen används de preliminära siffror från juli. När väl budgetpropositionen publiceras har SCB precis tagit fram de definitiva siffrorna som då inte överensstämmer helt med dem i budgetpropositionen, tråkigt att dessa siffror inte kan användas i propositionsarbetet. Problematiskt med sen publicering. Tyvärr är det svårt för SCB att tidigarelägga sin publicering.
- FoU-utgifter (åtminstone arbetskraftskostnaden för FoU) för företag som har <10 anställda går att skatta genom att använda sig av uppgifter om forskningsavdrag i företagens arbetsgivardeklarationer.
- Går det att i större utsträckning ställa utgifter för FoU i förhållande till BNP?
- Tydliggöra att vissa uppgifter är preliminära och därför mer osäkra, t.ex. genom att publicera skattningarna som ett intervall.
- Intressant om de preliminära uppgifterna om FoU-utgifter inom UoH-sektorn fanns fördelad på finansieringskälla.

I internationella forum finns ett fokus på miljö, digitalisering och återhämtningen efter pandemin. För att bättre kunna följa forskningens inriktning kan nomenklaturer som NABS (Nomenclature for the analysis and comparison of scientific programmes and budgets) eller FORD (Fields of Research and Development classification) användas. Detta skulle kunna komplettera den nuvarande indelningen av forskning och utveckling inom företagssektorn enligt SPIN (Standard för svensk produktindelning efter näringsgren). Med denna typ av indelning kan exempelvis forskning om transporter men med inriktning mot miljö identifieras, till skillnad från i dagsläget då detta endast syns i statistiken som forskning inom transporter.

Frågor till rådet:

Finns det nationella behov av statistik enligt någon av dessa indelningar? Finns ett intresse av information om vad forskningen är inriktad på?

Synpunkter som framkom:

- NABS nomenklaturen kan vara svåränvänd. Ett alternativ skulle kunna vara att ta fram uppgifter kring hur forskningsintensiv en bransch är.
- Det finns en internationell diskussion kring NABS nomenklaturen som eventuellt kan göra den bättre anpassad till statistiken.

Forskning och utveckling är till sin natur föränderligt och vad som är intressant att mäta kan därför variera över tid. Detta kan leda till att frågor läggs till eller tas bort kring olika specifika områden så som är fallet med frågorna kring AI. Det förfarande som gällt kring AI-frågorna, där SCB fått ett regeringsuppdrag, kan också vara ett bra sätt att ta fram och testa nya moduler eller genomföra tillfälliga moduler. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att alla tillägg i undersökningen måste vägas mot den ökade uppgiftslämnarbördan de innebär samt eventuella behov av finansiering. Det är i första hand EU-kraven som måste kunna tillgodoses.

Synpunkter som framkom:

- Det finns ett användarintresse för uppgifter om FoU-utgifter uppdelade på typ av forskning (grundforskning, tillämpad forskning samt utvecklingsverksamhet) inom universitets- och högskolesektorn. Det genomförs för närvarande ett arbete för att se över möjligheterna att samla in sådana uppgifter för referensår 2021. Sverige är för närvarande ett av få länder som inte kan leverera dessa uppgifter till Eurostat.

Framtida tidsseriebrott undersökningsår 2023

Nya statistiska enheter (NSE)

Insamlingen av FoU-statistik enligt de nya statistiska enheterna kommer att ske 2024, då uppgifter avseende 2023 samlas in.

Vilken metod som används för att skapa de nya statistiska enheterna varierar mellan olika länder t.ex. hur man slår samman uppgifter från flera juridiska enheter för att skapa företagsenheter. Därmed kan internationella jämförelser påverkas. Vilken metod SCB använder kommer att framgå i dokumenten Kvalitetsdeklaration och Statistikens framställning.

Eftersom målet med att använda sig av NSE är att uppgifterna bättre ska spegla vilken bransch som forskningen sker i, kommer denna förändring att medföra tidsseriebrott i branschstatistiken.

Halverad uppgiftslämnarbörda

SCB ser över möjligheten att använda sig av en annan undersökningsdesign för att minska uppgiftslämnarbördan men bibehålla kvaliteten i undersökningen.

Tanken är att man med hjälp av nya datakällor i form av digitala årsredovisningar, arbetsgivardeklarationer och andra undersökningar vid SCB ska kunna ringa in de företag som ägnar sig åt FoU bättre, vilket skulle göra att färre företag behövde undersökas. Idag är det inom företagssektorn 400 företag som utför 97 procent av den totala FoU-verksamheten i sektorn.

En förändring av detta slag skulle även den ge upphov till tidsseriebrott.

Total personal

Total personal i egen FoU-verksamhet = total intern personal +total extern personal.

SCB har fram till nu inte gjort denna uppdelning utan enbart rapporterat total personal i egen FoU. Från och med oktober 2022 kommer dock den internationella leveransen vara uppdelad på intern och extern personal.

Det är svårt för företagen att ta fram uppgifter om den externa personalen. Det finns även risk att den dubbelräknas, dvs. att den rapporteras både av det företag som individen är anställd hos och av det företag vars FoU-verksamhet individen utför.

I och med kravet på redovisning av extern personal kommer den troligen att öka och därmed ge upphov till ett tidsseriebrott.

Frågor och synpunkter som framkom:

- Det vore intressant med uppgifter om utlagd FoU-verksamhet till utlandet, som en särredovisning av utlagd FoU.
- Inom UoH-sektorn redovisas extern personal, vilka ingår här? Extern personal inom UoH-sektorn består framförallt av doktorander som inte har någon doktorandtjänst utan finansierar sin forskarutbildning med t.ex. stipendier eller en annan form av finansiering. Dessa modellberäknas med hjälp av bland annat uppgifter i doktorandregistret. På UKÄ pågår ett arbete med att ta fram en bättre metod för att fånga stipendiater och andra otraditionella anställningsformer.

Redovisning av ALF-medel i FoU-statistiken

Vid publiceringen av FoU i Sverige 2019 redovisades ALF-medel inom den offentliga sektorn. För tidigare undersökningsomgångar har ALF-medlen rapporterats inom UoH-sektorn. När FoU-statistiken redovisas

per sektor har dock ALF-medel redovisats i såväl den offentliga sektorn som inom universitets- och högskolesektorn.

Men, från och med undersökningen av 2021 som publiceras 2022, kommer ALF-medel enbart publiceras inom den offentliga sektorn, vilket medför att dessa uppgifter inte längre kommer att finnas med i universitets- och högskolesektorn.

Detta medför ett tidsseriebrott i statistiken, något som kommer att kommenteras vid publiceringen, däremot finns det inga planer på att revidera tidigare års uppgifter. Anledningen till att redovisningen av dessa medel flyttas till offentlig sektor är för att bättre följa Frascatimanualen som anger att medlen ska redovisas i den sektor där de upparbetas.

4 Resultat från året

FoU 2020 definitiva siffror

De totala utgifterna för forskning och utveckling ökade jämfört med 2019, till 175 miljarder kronor. Även FoU-intensiteten ökade och utgifternas andel av BNP utgör nu knappt fyra procent (målet är 4 procent). Ökningen beror framförallt på att BNP minskade 2020 jämfört med 2019. Även i Norge syntes en ökning i företagssektorn.

För referensår 2020 användes en ny metod för att ta fram uppgifter om företagets utgifter för FoU. Tidigare har företagen fått ange en prognos för innevarande år vid undersökningen som använts för att ta fram utgifter för s.k. mellanår (de år då ingen direktinsamling genomförs). För 2020 kompletterades dessa prognosuppgifter med uppgifter om utgifter för FoU som samlas in genom innovationsundersökningen (CIS). Därmed är det tre indikatorer som samlas in årligen (vartannat år genom FoU-undersökningen och vartannat år genom CIS):

- Totala utgifter för egen FoU,
- Antal årsverken inom FoU-verksamhet,
- Antal årsverken inom FoU-verksamhet utförda av forskare.

Frågor och synpunkter som framkom:

- Uppgiften om FoU-utgifternas andel av BNP är av intresse i budgetarbetet. När började SCB beräkna detta och när finns det tillgängligt

Den finns i alla rapporter för översikten men inte i SSD. Dock finns det alltid ett diagram med tillhörande Excelbilaga för indikatorn vid höstens publicering. Vi skulle kunna ta fram indikatorn till

sommarpubliceringen också men den är då baserad på både preliminär FoU och preliminär BNP.

CIS-resultat

Undersökningen har bytt namn från Innovationsverksamhet i Sverige till Innovation i företagssektorn, detta för att undvika hopblandning med Innovation i offentlig sektor (Innovationsbarometern) som SCB utfört på uppdrag av Vinnova i år.

I likhet med tidigare undersökningsomgångar var processinnovationer vanligast bland företagen. Ett fokus i undersökningen i denna omgång har varit svårigheter som företagen möter, efter grad av betydelse. De två viktigaste är:

- Konkurrens från andra företag med liknande varor eller tjänster.
- Svårigheter att förutse förändringar i efterfrågan.

Nytt för i år har varit att undersökningen även frågat efter klimatförändringarnas konsekvenser för företagen. Flest företag angav att de mötte en ökad medvetenhet om klimatförändringar hos sina kunder. Minst vanligt var att klimatförändringarna påverkat företagen genom extrema väderförhållanden.

Under 2022 kommer en rapport där resultaten presenteras på regional nivå.

Frågor och synpunkter som framkom:

- Det vore av intresse för användarna om uppgifter kunde presenteras i andelstal och inte enbart som antal.
- Vilken nyhetsgrad har innovationen? Det kan finnas en bias i rapporteringen för att det är eftersträvarsvårt att framstå som innovativ, vilket kan leda till att innovationer av låg nyhetsgrad rapporteras i stor utsträckning. Det är ju upp till företagen själva att bedöma vad som är innovation, utifrån definitionen.
 - Skulle statistik över registrerade patent kunna användas som komplement för att bedöma nyhetsgraden i företagets innovationer?
 - I undersökningen tillfrågas företagen om nyhetsgraden i sina innovationer; om de varit nya för företaget eller nya för hela marknaden. Det finns även med en fråga om företaget sökt patent för någon innovation. För att undvika bias används begreppet innovation sparsamt i

undersökningen, istället ligger fokus på olika specifika aktiviteter som SCB identifierat som innovativa.

- Att använda patentstatistik kan vara problematiskt då patentet inte alltid är registrerat på företaget utan på en privatperson.
- Det pågår ett arbete på Eurostat med att ta fram innovationsprofiler. Detta skulle kunna vara av intresse att göra även nationellt.

5 Övriga punkter

Från och med årsskiftet kommer Elin Stendahl ta över som sekreterare i användarrådet för FoU-statistik efter Lena Sahlin, frågor som rör rådet kan skickas till Elin.

6 Datum för nästkommande möte

Vårens användarråd kommer att hållas någon gång i april. SCB mailar ut förslag på datum i början av nästa år.